

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

21'İNCİ YÜZYILDA AVRUPA GÜVENLİĞİNE İLİŞKİN SENARYOLAR VE AVRUPA GÜVENLİK SİSTEMİ'NİN GELECEĞİ

21'inci yüzyıla Avrupa yeni güvenlik sorunları ile girmiş ve bu da güvenlik ilişkileri ve kurumsal yapılar açısından çok farklı belirlemeleri ve gelişmeleri gündeme getirmektedir. Bu durum, mevcut uluslararası kuruluşların çoğunun rol ve fonksiyonlarını değiştirmekte, bazılarının yok olmasına neden olmakta ve bunun yanında yenilerinin yaratılmasına da imkan sağlamaktadır. Bu gelişme yeni ve çok farklı güvenlik sisteminin gelişmesine yol açmaktadır. Bu nedenlerden dolayı Avrupa, 21'inci yüzyılda değişikliğin kesişme noktasında bulunmaktadır. Yeni güvenlik yaklaşımındaki gelişmeler Avrupa'nın yeni güvenlik yapısını büyük oranda etkileyebilecektir.

Avrupa'nın geleceğinin inşası, örgütsel ve politik gelişmesine ilişkin birbirine rakip görüşler bulunmaktadır. Avrupa güvenlik sistemi açısından; NATO klasik bir ittifak niteliği mi gösterecektir, yoksa yeni güvenlik sistemine uyum açısından kendini geliştirecek ve reform yapacak mıdır? Avrupa Birliği kendi güvenlik ve dış politikasında yeni bir gelişme gösterecek midir? AGİT'in Avrupa'daki rolü ne olacaktır? AGİT'in doğu-batı yakınlaşmasına etkisi ne olabilir? Doğu-Batı çatışmasında Avrupa savaş öncesi çok kutuplu istikrarsızlık ve milliyetçi rekabetler açısından geriye mi dönecektir?

21'inci yüzyılda Avrupa'nın değişen güvenlik yapısı altında ve ışığında güvenlik senaryoları incelenecektir. Bu senaryoların amacı, Avrupa'nın bugünkü güvenliğine ilişkin muhtemel sonuçlarını ortaya koymaktadır. Bu şekilde, Avrupa'da güvenliğinin tesisini etkileyen temel sorunlar ortaya konmaya çalışacaktır. Senaryoların amacı, mevcut yapısal dinamikler ve Avrupa'nın karmaşık ve karşılıklı ilişkilerinin uzun vadeli etkilerini aydınlığa çıkarmak ve Avrupa'nın güvenlik sisteminin geliştirilmesine katkıda bulunmaktır.

I. NATO ve ATLANTİK İLKELERİNİ BENİMSEMİŞ AVRUPA (A SENARYOSU)

Bu senaryoda; NATO, Soğuk Savaş sonrası dünyanın isteklerini başarıyla uyguladığı ve 21'inci yüzyıl Avrupasının merkezi kurumlarını geliştirdiği

benimsenmektedir. Burada İttifakın Avrupa güvenlik sistemini muhafaza altına aldığı eski ve yeni dünya arasında stratejik birliğin anahtar kurumsal ifadeleştirilmesini sağladığı kabul edilmektedir. NATO burada daha çok bir Avrupalı ittifak niteliği taşımaktadır. Çünkü Soğuk Savaş yıllarından beri Avrupa'nın ekonomik gücünü gelişmesini ve siyasi olarak bir araya gelmesini yansıtmaktadır.

Bu senaryoda, NATO'nun güvenliğine ilişkin tartışmalar ve danışmalar da önemli bir forum olduğu varsayılmaktadır. Bugün 26 İttifak üyesi devletin güvenlik tartışmasını değil, ve aynı zamanda Doğu-Batı'nın güvenlik tartışmasının yapıldığı bir yetkili birimdir. Bu nedenle, BDT ülkeleriyle yoğun bir siyasal temaslar ağı geliştirilmiştir. Bu şekilde batılı ülkeler için NATO, kolektif savunma ve caydırma görevini yapmış ve BDT ülkeleriyle yapıcı işbirliğinin geliştirilmesini öngörmüştür. Bu senaryoya göre, NATO sağlam ve sürekli bir İttifak olarak görülmüş ve çoğulcu Avrupa güvenlik sistemi içinde varlığını sürdürebileceği kabul edilmiştir. Bu model, Avrupanın Atlantik ilkelere benimsen bir yaklaşımıdır. Bu da NATO'nun Avrupalılaşması ve BDT ülkeleriyle işbirliğinin geliştirilmesidir.

NATO merkezli Atlantik ilkelere benimsen Avrupa kavramı, NATO'nun yapısında değişiklik olabileceğini ve Avrupa'nın yeni şartlarına süratle uyum sağlayabileceğini varsaymaktadır. Bu da NATO'nun siyasal rolünün güçlenmesini içermektedir. Politik rolünün gelişmesi yanında, Atlantik ilkelere benimsen Avrupa modeli, NATO'nun askeri stratejisini ve güç yapısını gözden geçireceğini kabul etmektedir. Bu yaklaşım 22-23 Nisan 1999 Washington Zirvesi'nde dile getirilmiştir.

Avrupa'nın güvenliğine ilişkin bu modelde ittifakın askeri stratejisi ve genişleme politikası NATO'nun giderek Avrupalılaşması ile birlikte sağlanabilecektir. NATO içinde daha yakın güvenlik birimlerinin geliştirmek, İttifak içinde Avrupalıların daha üst komuta mevkiinde bulunmalarını sağlamak ve ABD'nin Avrupa'daki doğrudan askeri yükümlülüklerini azaltmak, bu modelin öngördükleri önemli esaslardır. İttifakın Avrupalılaşması için Fransa'nın NATO'nun askeri yapısı ile yakın bir ilişkide bulunması, Avrupa güvenliği için gelecekte önem arz etmektedir.

Atlantik ilkelere benimsenmiş Avrupa'da; NATO'nun siyasal rolünün genişlemesi, askeri oluşumun yeniden yapılandırılması ve Avrupa ayağının güçlendirilmesi önemli bir gereksinim olarak değerlendirilmektedir. Bu gelişme BDT ülkeleriyle ilişkilerin geliştirilmesini ve daha da yaygınlaştırılmasını sağlayabilmektedir. İttifak, NATO bölgesi dışında hareketlere izin vermektedir. NATO merkezli Avrupa güvenlik sistemine en büyük engel Fransa, İspanya,

Yunanistan ve İtalya gibi İttifak'a dahil bir dizi ülkenin tutumudur. Fransa özellikle; "güvenlik giderek politika ve ekonomiye dayalıdır ve Avrupa Birliği, bölgede NATO'dan daha önemlidir" görüşünü ileri sürmektedir.

Bu senaryo, "NATO merkezli Atlantik ilkelerini benimseyen Avrupa güvenliği sistemini" öngörmektedir. Buna göre NATO, Soğuk Savaş sonrası düzenlemenin özünü oluşturmaktadır. Bu model Avrupa güvenliğine ilişkin şunları öngörmektedir;

NATO merkezli Avrupa güvenlik sistemi Atlantik İttifakının yapısı çerçevesinde oluşturulmalıdır. Avrupa'nın geri kalan kısmı bu düzenlemeden yarar sağlayabilir. NATO bir istikrar faktörüdür. Bu yaklaşım, Avrupa'nın barışçı devletlerine herhangi bir tehdit oluşturmayacaktır.

Atlantik ilkelerini benimseyen Avrupa güvenlik sistemi, ABD'nin Avrupa'daki işlerde güçlü bir rol üstlenmesini öngörmektedir. Avrupa'da NATO, istikrar için önemli bir faktördür. Atlantik ilkelerini benimsemiş bir Avrupa, Alman güçleriyle genişletilmiş Avrupa ve Atlantik ötesi yapılar ile bütünleşme açısından bir güvenlik sağlayabilecektir. Bu da Almanya'nın komşuları açısından açık bir güvenlik garantisi olabilecek ve Almanya'nın yalnızlaşmamasını sağlayabilecektir.

Güncelleştirilmiş ve askeri olarak yeniden yapılandırılmış bir NATO kolektif savunma planlamasını ve bütünleşmiş askeri yönetim yapılarını koruyabilecektir. Bu nedenle Avrupa'da savunma politikalarının yeniden ulusallaştırılmasından kaçınılabilecektir. Bu da günümüzde 26 NATO üyesi ülkedeki savunma harcamalarında kesintiler yapılmasını ve askeri yeniden yapılanmaları kolaylaştırabilir. Bu gelişme NATO'nun mevcut askeri komuta yapılarından yararlanmasını ve Batı'nın alan dışı ortak hareketlerde koordinasyon sürecini hızlandırabilir.

Avrupa kıtasında güvenlik ve istikrarı sağlayan bir unsur olarak NATO, bu kıtada kolektif savunmanın yanında yeni bir kolektif güvenlik sistemi görevini görebilecektir. Avrupa Birliği, Avrupa'nın ekonomik büyümesinin bir motoru olarak faaliyet gösterebilecektir. Bu noktada NATO, daha işbirlikçi ve kolektif güvenlik sistemine geçişte siyasal güvenin ve ekonomik karşılıklı bağımlılığın bir iskeletini sağlayabilecektir.

NATO merkezli güvenlik sisteminin dezavantajları şunlar olduğu ileri sürülmektedir; NATO, öncelikle Soğuk Savaşın bir ürünüdür. NATO, eski SSCB'yi Avrupa'nın dışında, ABD'yi içinde tutmak için düzenlenmiştir. Böyle bir Soğuk Savaş İttifakı, Avrupa güvenlik sisteminde; yeni ve daha yakın bir işbirliğini sağlamaya uygun değildir. Çünkü NATO'nun, geçmişte Doğu-Batı

ilişkilerinde işbirliği açısından başarılı bir fonksiyonu olamamıştır. Özellikle 1980’li yıllarda Batı Avrupalı devletler, kendi dayanışma politikalarına ve işbirliğine yönelmişler, savunma ve caydırma görevleri NATO’ya kalmıştır. NATO’nun “alan dışı” güvenlik sorunlarına uygun bir yapı oluşturamadığı ileri sürülmektedir. Avrupa’nın güvenliğine ilişkin pek çok tehdidin, gelecekte NATO bölgesi dışından kaynaklanabileceği değerlendirilmektedir. NATO’nun böyle sorunları çözümlemesine ilişkin bir organizasyon olamadığı iddia edilmektedir. Özellikle Almanya ve Fransa, NATO’nun alan dışı sorumluluğunun geliştirilmesi yaklaşımının uluslararası sistem tarafından kabul edilemeyeceğini ileri sürmektedir.

Yeniden yapılandırılmış NATO; yeni güvenlik sistemine dayanmak ve ABD’nin Batı Avrupa üzerinde üstünlüğünü haklı kılmaktadır. NATO içindeki ABD liderliği, “Batı Avrupa’da daha düşük düzeyde politik bağlılığı yansıtır” ve “Batı Avrupa’daki bağlılığın yüksek düzeyde gelişmesini engeller” görüşü ileri sürülmektedir. Batı Avrupa, iddia edildiğine göre artık ABD aracılığına gereksinim duymamaktadır. ABD çıkarları, stratejik ve ekonomik sorunlar açısından Avrupa’dan gittikçe uzaklaşmaktadır. ABD liderliğindeki İttifak ile kendi kendini yöneten ve dönüşüm sağlayan İttifak, Batı Avrupa yaklaşımı ile bağdaşmamaktadır.

NATO merkezli Atlantik ilkelerini benimsemiş Avrupa, Güney Doğu Avrupa ülkelerini üye olarak kabul etmiş olsa bile bu ülkelerin güvenlik sorunlarına istenilen düzeyde sağlıklı çözümler üretemeyecektir. NATO merkezli güvenlik sisteminin, yeni Avrupa’nın karşılaştacağı başlıca sorunları dile getirmede istenilen başarıyı gösteremeyeceği ileri sürülmektedir. NATO merkezli Atlantik ilkelerini benimsemiş Avrupa, büyük oranda Anglo-Amerikan ve politik olarak muhafazakar bir Avrupa güvenliği anlayışını yansıtmaktadır. Bunun başlıca engeli Fransa ve diğer Batılı devletlerin (İspanya, İtalya ve Yunanistan) muhalefetleridir. Göz önünde tutulması gereken bazı sorunlardan birincisi NATO’nun Avrupa’nın yeni güvenlik sistemine uygunluk ve yeterlilik arz edip edemeyeceği veya Doğu-Batı ilişkilerinde kalıcı işbirliği sağlayıp sağlayamayacağıdır. İkincisi, ABD’nin Avrupa’daki rolüdür. Yani Atlantik ötesi ortaklık ile Batı Avrupa’nın siyasal bağlılığı ile ne tür bir dengenin kurulacağıdır. Üçüncüsü, NATO alan dışı imkan ve yetenek gösterebilecek midir? Bu senaryonun başlıca zayıflığı Balkanlarda güvenlik ihtiyacını karşılama yeteneğini ne ölçüde sağlayabileceği ve 21’inci yüzyılda yeni güvenlik yaklaşımları karşısında ne ölçüde gerçekleştirilebileceğidir.

II. BATI AVRUPA SAVUNMA TOPLULUĞU (B SENARYOSU)

Bu senaryo, Avrupa savunma sistemine ilişkin A senaryosundan daha radikal bir değişikliği öngörmektedir. Bu senaryo iki varsayımına dayanmaktadır.

Bunlardan birincisi askeri-politik birlik olarak NATO'nun öneminde bir azalmayı, ikincisi ise politik olarak fazla birleşmeye dayalı Avrupa Birliği'nde bir Batı Avrupa Savunma Topluluğunun ortaya çıkmasını öngörmektedir. Bu modelde, Batı Avrupa Savunma Topluluğu kurulması ABD ile karşılıklı güvenlik ve işbirliği antlaşmasına dayandırılmaktadır. Bu yeni güvenlik birimi 1950'lerin başında kurulmuş ve gecikmiş olan BAB'dan Avrupa Savunma Topluluğu'nun yaratılmasını öngörmektedir. Bilindiği üzere Aralık / 2000 Nice AB Zirvesi'nde BAB'ın işlevinin sona erdirilmesine karar verilmiştir. Bu senaryoda; Batı Avrupa Savunma Topluluğu, Batı Avrupa'nın güvenliğinin temel garantisini niteliğindedir. Bu Topluluk daha geniş bir Avrupa güvenlik sistemini sağlayabilecektir. Avrupa güvenliğine ilişkin bu model Soğuk Savaş sonrası güvenlik sorununa daha gerçekçi bir çözüm sağlayabilecektir. Buna göre; Batı Avrupa Savunma Topluluğu, Batı Avrupa'ya dünyada devletlerarası ilişkilerde daha üst düzeyde bir ortam sağlayabilecek, Batı Avrupa'nın birleşmesini geliştirebilecek ve süratlendirebilecektir. Batı Avrupa bir güvenlik ve işbirliği uzmanlığı geliştirecekse gittikçe çok merkezli ve değişen dünyada kendi çıkarlarına uygun gerçekleştirebilmelidir. Avrupa Birliği, askeri bir potansiyele sahip olmalıdır. Batı Avrupa güvenlik çıkarlarının iddia edildiği gibi ABD güvenlik çıkarlarıyla aynı olduğu söylenemeyecektir. Bu durum 1980'li yıllarda belirgin bir şekilde kendisini göstermiştir. Bu nedenle de Batı Avrupa, kendi bağımsız askeri kapasitesini, savunma ve uluslararası güç projeksiyonları açısından geliştirmelidir. Bu ise, ABD'nin askeri güçlerinin Avrupa'dan geri çekilmesine karşı kendini korumayı sağlayabilecektir. Aynı zamanda genişletilmiş nükleer caydırma sorununa yardımcı olabilecektir.

Batı Avrupa Savunma Topluluğu, Almanya'nın Batı'ya daha çok yaklaşmasını sağlayabilecektir. Almanya, Batı Avrupa Savunma Topluluğu ile askeri olarak birleşebilecek ve Avrupa Birliği ile politik ve ekonomik açıdan bütünleşme sağlayabilecektir. Bu durum Fransa'ya ve diğer Batı Avrupalı ülkelere güvenlik sağlayabilecektir. Bu yaklaşım aynı zamanda Almanya'nın Doğu komşuları tarafından da iyi karşılanabilecektir. Avrupa Birliği ile bağlantılı Batı Avrupa Savunma Topluluğu; Avrupa'daki istikrar ve orta merkezli çevre sistemi için sağlam bir öge olabilecektir. Avrupa'nın bu modelinin bileşenleri yeni güvenlik sisteminin gelişmesine yol açabilecektir. Batı Avrupa'da bir güvenlik topluluğunun sağlanması istikrarlı bir yapılanmanın geliştirilmesi ve birleşik Avrupa güvenlik sisteminin oluşturulması daha gerçekçi bir başlangıç olabilecektir. Batı Avrupa Savunma Topluluğu, dünya barışını sağlayan bir güç olabilecektir. Avrupalılar, ABD'ye kıyasla bölgesel anlaşmazlıklara askeri müdahalede bulunmak açısından daha az eğilimli olacak ve bu tür anlaşmazlıklara diplomatik ve siyasal çözümler bulmaya yöneleceklerdir. Gelecekte

Avrupalılara uluslararası krizlerde barışçı güç olma gereğine daha çok ihtiyaç duyulabilecektir. Bu güçler, Batı Avrupa Savunma Topluluğu tarafından daha etkin ve verimli olarak sağlanabilecektir. Böylesine bir savunma teşkilatı uluslararası sistemde ve Avrupa'da istikrar için bir güç olabilecektir.

Görünen güçlü yönlerine rağmen, Batı Avrupa Savunma Topluluğu Avrupa'da uzun dönemli bir barış düzenini yaratamayacaktır. Bu proje istenmeyen sonuçları itibariyle değerlendirildiğinde, riskli bir proje niteliğinde bulunmaktadır. Batı Avrupa'nın birleşmesi ve Batı Avrupa süper gücünün fiilen yaratılmasıyla Avrupa'nın bölünmesinin önlenmesi şansı kaybedilebilecektir. Avrupa Birliği'ne savunma ve dış politikaya ilişkin sorumlulukların yüklenmesi, AB'yi zorluklarla karşı karşıya bırakabilecektir. Bu da kara Avrupasında yeni politik ve stratejik sorunlar yaratabilecektir. Ayrıca önerilen ortak merkezli çevre sisteminin birbiriyle uyumlu ve yapıcı bir sistem sağlaması söz konusu olmayabilir. Onun yerine yeni bölünme şekillerine yol açabilecektir. Bu model aynı zamanda Atlantik ötesi ortaklığı da zayıflatabilecektir. Bu durum Batı Avrupa'nın stratejik birliğini 50 yılın sağladığı başarıyı ve refahı olumsuz yönde etkileyebilecektir. Bu modelde NATO ile kurumsal bir bağlılık bulunmaktadır.

Batı Avrupa Savunma Topluluğu, sadece Atlantik ötesi ortaklığı bozmakla kalmayacak, BDT'deki güçleri de harekete geçirebilecek ve reform sürecini zayıflatabilecektir. Batı sınırlarındaki Almanya dahil olmak üzere yeni ekonomik, politik ve askeri güçlerin ortaya çıkması BDT'deki muhafazakar, milliyetçi ve geçmişe bağlı güçleri kuvvetlendirebilecektir. Bu durum aynı zamanda Moskova'nın çıkarlarını da tehdit edebilecektir. Batı Avrupalı süper güç sadece BDT'yi etkilemekle kalmayacak, aynı zamanda Batı Avrupa'daki barışçı hareketleri ve radikal unsurları da rahatsız edebilecektir. Bunlar, Batı Avrupa nükleer gücünün gelişmesini; saldırgan ve yeni emperyalist dünya rolünü oynayacağından endişe edebilirler. Batı Avrupa'nın nükleer ve konvansiyonel askeri işbirliğinin 21'inci yüzyılın başında BDT, ABD, Çin ve Japonya yanında beşinci dünya gücünü oluşturacağı, zayıf ve yoksul ülkeleri yöneteceği ileri sürülmektedir. Batı Avrupa'da yeni askeri ittifakın yaratılması İngiliz ve Fransız nükleer gücünün ABD'nin yerini alacağı ve bunun Avrupa ve üçüncü dünyayı riske atacağı ileri sürülmektedir. Bu şekilde Avrupa bölgesinin yeniden krizler yaratılacağı ve kıtada yeni bir silahlanma yarışının hızlanabileceği iddia edilmektedir.

Batı Avrupa Savunma Topluluğu, Avrupa'nın güvenlik sorununa bir çözüm getiremeyecektir. Özellikle Güney Doğu Avrupa'daki yükselen milliyetçiliğe, politik istikrarsızlığa ve ekonomik yeniden yapılanmaya karşı bir cevap

oluşturamayacaktır. Doğu Avrupalı ülkelerine verilen AB ve NATO üyelikleri ileride sorun yaratabilecek ve Moskova ile ilgili önemli sorunlar gündeme gelebilecektir. Bu nedenle, bu senaryo AB ve NATO üyesi Doğu Avrupa ülkelerindeki yeni demokratikleşmenin gereklerini ve güvenlik sorunlarını karşılamada başarı şansını azaltacaktır. Batı Avrupa Savunma Topluluğu, bölgedeki ulusal ve politik farklılıklara uygun düşmeyecektir. Batı Avrupa'daki ulusal farklılıklar ve politik ayrımlar, Batı Avrupa'da güvenlik ve işbirliğinin geliştirilmesini önemli derecede zorlaştırabilecektir. Bu nedenle verimsiz ve sonuçta kırılğan bir sistem yaratabilecektir.

III. AVRUPA GÜVENLİK VE İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI (OSCE/AGİT) VE PAN-AVRUPA KOLLEKTİF GÜVENLİK SİSTEMİ (C SENARYOSU)

Bu senaryo, kolektif güvenliğin Pan-Avrupa sistemiyle doğmasını esas almakta, AGİT'in kurumsallaşma sürecini daha geliştirmesine dayanmaktadır. AGİT'in kurumsallaşma işlevini tamamlaması ve Avrupa güvenlik ve istikrarına ilişkin konularda daha önemli bir rol alması, Avrupa'da daha geniş bir oluşumu öne çıkarmaktadır. Avrupa güvenliğinin bu modelinde farklı olan şey, kıtanın merkezi güvenlik yapısında AGİT'i kapsamına almasıdır. Bu Avrupa modelinde, Pan-Avrupa işbirliği ve kolektif güvenlik için AGİT, bir üst düzeyde kurumsallaşmış bir statüye kavuşturulmuştur. Çünkü; AGİT'in Parlamento Meclisi, devlet ve hükümet başkanlarının ve dışişleri ile diğer bakanlıkların düzenli toplantıları Kasım 1990'da yürürlüğe giren "Yeni Bir Avrupa için Paris Şartı" ile düzenlenmiştir. Ayrıca, Paris Şartı, güvenliğin sürdürülmesi için özel birimleri ve onun da özünde anlaşmazlıkların çözümüne ve kriz yönetimine ilişkin mekanizmaları içermektedir. Avrupa barışını ve barışın devamlılığı için muhtemel olarak görevlendirilebilecek güçleri düzenlemektedir. AGİT merkezli bu yapı "bir bütün ve özgür" Avrupa'nın güvenlik sorunlarının yönetimine ve ilerlemesine yönelik bir yapıyı sağlayabilecektir. AGİT merkezli "Avrupa Güvenlik Sistemi", Avrupa'da uzun vadeli güvenliğin sağlanmasını ve kıtanın sorunlarının çözümünü içermektedir. AGİT merkezli "Avrupa Güvenlik Sisteminin" bu rolü aşağıda belirtilen nedenlerle yerine getirilebileceği değerlendirilmektedir;

Böyle bir Avrupa Güvenlik Sistemi AGİT'in en üst düzeyde kurumsallaşmasına dayanmaktadır. Bu sistem hem ABD'yi hem de BDT'yi içerecektir. Bu kolektif güvenlik sistemiyle ABD birliklerinin Avrupa'dan çekilmesi ileri sürülmüş ise de, ABD, AGİT'e katılmak suretiyle Avrupa güvenlik sisteminin önemli bir unsuru olabilecektir. BDT'nin bu güvenlik sistemine dahil olması bazı çevrelerce çok önemli olarak değerlendirilmektedir. Çünkü BDT'nin bu

sistemin dışında kalmasının doğuracağı tehlikelerden kaçınmaya yardım edebilecektir. AGİT, yeni Avrupa güvenlik düzeninin ideal bir yapısı olarak görülmektedir. Özellikle Doğu Avrupa açısından böyle bir yapının oluşturulması çok önemlidir. “Avrupa Güvenlik Konseyi’ni” de içeren kurumsallaştırılmış AGİT, Doğu Avrupa ve Balkan ülkelerinin güvenliğine ilişkin tek kurum olarak görülmekte ve algılanmaktadır. Soğuk Savaş sonrası Avrupa’daki anlaşmazlıkların yönetimi ve çözümlerine ilişkin mekanizmalar açısından diğer hiçbir kurum AGİT kadar önemli ve gelişmiş bir potansiyele sahip olamayacaktır.

AGİT, Avrupa’nın dengesinde istikrarsızlığa yol açmaksızın Almanya’nın daha geniş Avrupa yapısı ve bütünleşmesinde büyük bir imkan sağlayabilecektir. Almanya’nın bu Avrupa modeline monte edilmesi, hayati bir öneme haizdir. Ancak, böylece Doğu-Batı işbirliği sağlanabilecek ve bu yolla Almanya’ya karşı değil, Almanya’nın çevresinde yeni bir Avrupa barış düzeni sağlanabilecektir. Bu kolektif güvenlik yapısı Avrupa’da barışı ve sürekli bir kurumsal gelişmeyi sağlayabilecektir. Serbest piyasa ekonomisi ve insan haklarını içeren kolektif antlaşmanın kabulü, yaygınlaşan demokrasiye imkan verebilecek ve demokrasinin sürekliliğini sağlayabilecektir. Uzun ve tehlikeli tarihinde bütün ve özgür Avrupa’nın inşası daha gerçekçi olarak ortaya çıkabilecektir.

Bu Avrupa Güvenlik Sistemi, şu nedenle eleştirilmektedir; Avrupa güvenliğinde AGİT denenmiş bir uluslararası kuruluş değildir. Henüz pek çok kimse AGİT’in birimlerini ve yönetimsel toplantılarının pratikte nasıl olacağını tam olarak algılayamamıştır. AGİT gerçekten bir destek kazanmış ise de, onun sadece birlik prensibine ve konsepte dayalı bir forum olduğu değerlendirilmektedir. Pan-Avrupa’nın sözcüsü olan ve bu temel niteliği değiştirmek açısından iddialı bir AGİT yasallığını ve kabul edilebilirliğini zamanla kaybedebilecektir. Bu modele ilişkin temel eleştiri, onun nasıl çalışabileceğine yöneliktir. Saldırganlara karşı ortak ve uyumlu hareket nasıl sağlanabilecektir? Kolektif güvenlik tüm bileşenlerinin ortak ve kabul edilebilir davranışı göstereceğini varsaymaktadır. Kabul edilebilir davranış nedir? Dahası pek çok anlaşmazlık çok karmaşıktır, sorunun doğruları ve yanlışlarıyla, tarihi karmaşıklık ve belirsiz nedensellikler söz konusu olabilmektedir. AGİT’in karar verme süreci genellikle oybirliği ilkesine dayanmaktadır. Eğer bu ilke esas alınır, AGİT’in kriz dönemlerinde farklı çıkarlar açısından durumu değerlendirildiğinde, karar alma süreci gittikçe zorlaşabilecektir. AGİT zorlayıcı bir mekanizmaya sahip değildir. Dolayısıyla bu durum kararlarının uygulamaya ne ölçüde geçilebileceğini gündeme getirmektedir. AGİT merkezli kolektif güvenlik yapısı, tek tip bir güç niteliğinde değildir. Çünkü AGİT, Batı Avrupa’da en

güçlü, Orta ve Doğu Avrupa'da daha az emin, Balkanlarda ve BDT'de zayıf bir statüde olan kurumdur. Bunun için de Urallar'dan Atlantik'e kadar tüm Avrupayı kucaklayan bu tek tip ve simetrik yapıyı oluşturmak riskli görölmektedir. Çünkü Avrupa, onlarca yıllardan beri politik olarak farklı ve stratejik olarak da parçalanmış bir konumdadır. Bu nedenle, bu güvenlik yapısının geleceğine yönelik olarak ciddi endişeler bulunmaktadır.

IV. DEVLETLER AVRUPASI (D SENARYOSU)

Bundan önceki senaryoların ortak özelliği, Soğuk Savaş sonrası Avrupa Güvenlik Sistemi'nin temel kurumsal yapılarına dayalı olduğunu varsayılmaktadır. Yeniden yapılandırılmış bir NATO, AB merkezli bir Avrupa Güvenlik ve Savunma İttifakı ve kurumsallaşmış bir AGİT sistemin en belirgin uluslararası kuruluşlarıdır. Bunların hepsinde temel olan özellikler bulunmaktadır. Bunlar da sağlamlık, istikrar, dayanıklılık ve düzendir. Bu senaryo; çok taraflı güvenlik yapısı, askeri ittifak ve bağlantılı bloklar olmayan bir Avrupa'yı öngörmektedir. Devletler Avrupası öyle bir Avrupa ki, "Avrupalı fikri" kurumsal bir foruma dayanmamaktadır. Bu Avrupa'da birleşmenin uluslararası forumlarına sınırlı bir bağlılık vardır. BAB'ın 2000 yılında işlevine son verilmesi ile NATO, BAB'tan oldukça uzaklaşmıştır. ABD, Batı Avrupa'nın kolektif savunmasını her ne kadar İngiltere, Almanya, Türkiye ve İtalya ile iki taraflı güvenlik düzenlemeleri yapmak suretiyle sağlamış olsa da, artık NATO'ya emanet etmemektedir. AB, politik birliğe doğru düzenli bir ilerleme kaydetmiş, 1 Ocak 2002 tarihinde EURO'ya geçmiş, kendi iç pazarını tamamlamış, 1 Mayıs 2004'te 25 üyeli olmuş, yeni üyeleri içeren genişlemesini 2007'de gerçekleştirmeyi ve 27 üyeli olmayı hedeflemiş ve 2015 yılına kadar Türkiye dahil genişleme stratejisini kabul ederek, bu konudaki irade beyanını ortaya koymuştur. Batı Avrupa güvenlik ve işbirliği, halen ulusal farklılıklarla sınırlı bulunmaktadır. Fikir birliği ilkesine dayalı olmasına rağmen kurumsallaşmış AGİT, kolektif güvenliği sağlamanın etkinliğini geliştirmede pek başarılı olmamıştır. Bu gelişmelerin sonucu, çok parçalı bir Avrupa ortaya çıkmıştır. Batı Avrupa'da halen ulus devletlerin canlılığı ve gücü devam etmektedir. Güney Doğu Avrupa'da ise, milliyetçiliğin yükselmesi sürmektedir.

Bu senaryonun merkezinde tarafsız bir Almanya bulunmaktadır. NATO ile artık bütünleşmiş değildir. Bağımsız ulus devletlerinin bulunduğu bu parçalı ve çok merkezli Avrupa'da güvenlik; çok uluslu ittifak yapısı veya kolektif güvenlik anlaşmaları tarafından garanti edilemeyecektir. Saldırgan olmayan paktlar iki ve çok taraflı güvenlik anlaşmalarıyla daha gevşek, daha akışkan ve saydam bir yapı oluşturmaktadır. Bu yeni güvenlik düzenlemelerinin özünde bir dizi "Doğu Locarno Antlaşmaları", yani Almanya ile onun doğusundaki

komşular arasında düzenlemeler bulunmaktadır. Aynı zamanda, yeni iki taraflı ilişkiler Almanya çevresinde ve Almanya ile birlikte geliştirilmelidir. Bu da ters yönde olmak üzere geleneksel çok merkezli çapraz politikalar, ittifak yapılarının değişmesi ve kayması, çok kutuplu istikrarsızlık ve karşıt milliyetçilikler demektir. Merkezi Avrupa'da, Almanya hakimiyetinde bir orta Avrupa ortaya çıkabilecektir. Bu da Almanya'nın ekonomik hegemonyası ve kültürel etkisinin yaygınlaşması anlamındadır. Bu senaryo, BDT'de daha gevşek bir konfederasyonu ve tekil cumhuriyetlerin bölgesel komşularıyla iki taraflı ilişkilerinin derinleşmesini gündeme getirecektir. Bu kapsamda Baltık Cumhuriyetlerinin kuzey komşuları, Ukrayna'nın Polonya ve Azerbaycan'ın Türkiye ile ilişkileri önemli örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır. En sorunlu bölge ise Balkanlar olacaktır. Çünkü bu bölgede etnik, ulusal, dinsel ve politik düşmanlıklar halen devam etmektedir. Öte yandan bilinen ve olağan düşmanlar arasında yeni dostluklar da ortaya çıkabilmektedir. Yunanistan ve Bulgaristan arasında Türkiye'ye karşı dostluk ilişkilerinin kurulması bu gelişmeye en iyi bir örnek teşkil etmektedir. Blok dışı devletler Avrupasına dayalı Avrupa güvenlik sisteminin De-Gaulle'cü bir mantığı bulunmaktadır. Bu sistem, ulus devletinin yararına ve sürekli yaşama yeteneğine inanan Avrupalılar arasında yaygın bulunmaktadır. Blok dışı ve ayrıştırılmış sistemin avantajları şunlardır;

Aynı ulus devletler uluslarüstü kurumların sınırlamaları olmadan işbirliği yaparak ulusal güvenliği, siyasal bağımsızlığı ve kıtanın farklı halklarının kültürel farklılıklarını en iyi şekilde sağlayabilirler. Bu durum M. Thatcher ve milliyetçi sağın önde gelen ismi Enoch Powell tarafından sık sık gündeme getirilmiştir. Powell'a göre "Blokların Avrupasının yerine, bağımsız hükümler devletlerin Avrupası geçmiştir" ve Batı Avrupa siyasal birimi yerine artık "bağımsız hükümler devletler arasında işbirliği gibi bir yeni ve gerçekçi politika" söz konusudur. O'na göre, 19. yüzyılın üçüncü çeyreğinde ortaya çıkan Prusya emperyalizminden sonra ilk defa bir "Milletler Avrupası" mümkün olabilecektir. Bu nedenle AB, "Avrupa'da ortaya çıkan diğer hareketleri, Orta Avrupa'da yeniden ortaya çıkan bağımsız devletleri, Almanya ile Avrupa'nın geri kalan ülkelerini" izlemek durumundadır.

Yeni bir görüşe göre, Avrupa'nın ekonomik refahı AB ile bir politik birlik yaratmaya dayalı değildir. Onlara göre Avrupa'nın maddi refahı emredici ve müdahaleci politik yapılar olmaksızın en iyi şekilde serbest piyasa koşulları içerisinde sağlanabilecektir. Bunun için de AB'nin bir genişleme konseptine uygun olarak yeni üyelerle genişletilmesi savunulmaktadır. Bu senaryonun daha çok yayılmış ve değişen bir güvenlik gündemi nedeniyle Soğuk Savaş sonrası Avrupa'ya daha uygun geldiği iddia edilmektedir. Örneğin, Balkanlardaki siyasal istikrarsızlık, kuzey Afrika'daki nüfus artışı eylemi ve Doğu Av-

rupa'daki etnik anlaşmazlıklar gibi bölgesel sorunlar İrlanda, Avusturya ve Norveç gibi ülkeleri çok farklı şekilde etkileyemeyecektir. Bu nedenledir ki, bir Pan-Avrupa veya AB ve NATO'nun ortak söylemini beklemek yanlış olacaktır. Bunun içindir ki, bölgesel veya bölge altı gruplaşmalar çok daha uygun olabilecek ve gerekli olduğu zaman Avrupa devletleri arasında hükümetlerarası geçici işbirliği biçimleri tarafından da desteklenebilecektir. Aynı zamanda süper güçlerin ve blok sistemi sınırlamalarının ve egemenliğinin dışındaki bir Avrupa, bölgesel ve bölgealtı gelişmenin sağlanmasında daha özgür olabilecektir. Ekonomik, siyasal, güvenlik, çevresel ve kültürel işbirliğinin yeni forumları Orta Avrupa'da, Balkanlarda, Güney Avrupa'da ve Baltık'da gelişebilecektir. Bunun yanında, her bir Avrupa devleti dış dünya ile kendi özel ilişkilerini geliştirmede serbest olabilecektir. Bu kapsamda İspanya'nın Latin ve Orta Amerika ile, Fransa'nın Kuzey Afrika ile geleneksel bağları; İngiltere'nin İngiliz Milletler Topluluğu ve ABD ile özel ilişkileri söz konusu olup, bu ilişkilerin daha da çok geliştirilmesine gayret sarf edilebilecektir.

Devletler Avrupasının Almanya tarafından yönlendirilen AB ile daha derinden bir birleşme tehlikesinden kaçınabileceği ileri sürülmektedir. AB içindeki politik ve ekonomik karar verme süreci, bir anlamda diğer 24 AB üyesi ülkenin kendini güçlü Almanya ekonomisine yönlendirilmiş ve onun dümen suyuna girmiş olması demektir. Ayrıca, Devletler Avrupası sisteminde Almanya'nın belirleyici bir ülke olması, Fransa ve İngiltere tarafından istenmemektedir. Devletler Avrupası, Soğuk Savaş öncesi güçler dengesinin istikrarsızlığına dönüş anlamına gelemeyecektir. Çünkü; 1914 ve 1919'a kıyasla Avrupa'da karşılıklı bağımlılık daha yüksek orandadır, bu karşılıklı bağımlılık ekonomik olduğu kadar, kültürel, siyasal ve sosyal niteliktedir. AB'nin genişleme sürecinde olması ve 2014 yılına kadar olan süreçte Türkiye dahil 25+2+2 formatında genişleme stratejisini benimsemesi, Batı Avrupa ülkeleri arasında karşılıklı ekonomik bağımlılığı daha çok kurumsallaştırmaktadır. Batı Avrupa'da politik kültürün dönüşümü söz konusudur.

Güvenliğin sağlanması ve Avrupa istikrarı açısından çok merkezli devletler Avrupası modeli eleştirilmiştir. ABD'nin Avrupa'dan askeri ilişkisini kesmesi ve NATO'nun çökmesi, BDT'nin Avrasya'da en büyük konvansiyonel ve nükleer güç olarak kalabilmesi sonucunu verebilecektir. BDT'nin yoğun bir askeri potansiyel olarak politik amaçlarını gelecekte de gözetmesi söz konusu olabilecektir. Devletler Avrupası, BDT'deki reform süreci de dikkate alındığında, Avrupa'da güvenlik sisteminin yeniden yapılanmasını sağlayamayacaktır.

Ekonomik ve politik olarak güçlü bir Almanya'nın konumu, komşuları,

dostları ve düşmanlarını yakından ilgilendirmektedir. Güçlü bir Almanya, iddialı ve milliyetçi gurur gösterisine yol açabilecektir. Almanya'nın çıkarlarını Batı ve Doğuyla bağdaştırmak güçlük yaratabilecektir. Bu kapsamda Fransa-Almanya gerilimi artabilecek ve Doğu Avrupa'da "Alman şovenizmi" önemli bir tehdit unsuru oluşturabilecektir. Dinamik bir Almanya ile daha geniş bir Avrupa yapısı arasında işbirliği ve güç kanalları olmaksızın Almanya'nın güçlü ve etkisi karşısında Avrupa'daki kararlı dengeyi sağlayabilmek güçleşebilecektir.

Bir bağımsız ulus Devletler Avrupası, Almanya politikasında Balkanlaştırmaya veya eski harp öncesi güç dengesi sisteminde çok kutuplu istikrarsızlıklara yol açabilecektir. Devletler Avrupası'nda; milliyetçilik, düşmanlık ve güvensizlikler artabilecektir. Hükümetlerarası sınırlı ve gevşek işbirliği forumlarına dayalı olmak, uzun vadeli işbirliğini yaratmakta yeterli olamayacaktır. Ortak çalışma ve kolektif karar vermek için belirli kurallara dayanan yapılar olmayınca; Batı Avrupa'da ulusal düşmanlıklar yeniden ortaya çıkabilecektir. Küçük ve orta çaptaki güçlerin Fransa, Almanya ve İngiltere gibi büyük güçlere karşı güvensizliği artabilecek ve bu ülkeler hem birbirine hem de diğer ikisinin birlikteliğine karşı da güvensizlik duyabileceklerdir. Bütün bunların üstünde Almanya, güvensizlik, kıskançlık ve şüphenin temel öznesi olabilecektir. Bu durum savaş öncesi dönemle uzlaşmayı kötü bir şekilde aşındırabilecektir.

Avrupa'nın diğer bölgelerinde aşırı milliyetçilik ve etnik anlaşmazlıklar bulunmaktadır. Almanya ile Polonya, Yunanistan ile Türkiye, Sırbistan-Karadağ ile Bulgaristan, Macaristan ile Romanya ve Romanya ile Rusya Federasyonu arasındaki anlaşmazlıklar en belirgin olanlarıdır. Parçalı ve çok merkezli Avrupa'da anlaşmazlıklar, devletlerarası ve toplumlararası tartışmaları yeniden yaratmaya yöneliktirler. Bu ülkelerin pek çoğu Balkanlarda bulunmaktadır. Bölgenin geçmişte olduğu gibi, günümüzde de Avrupa çapında anlaşmazlıkların bir anlamda yoğun olduğu bilinmektedir. Eski ittifak sistemi yerine, blok dışı ve çok merkezli Avrupa'nın ortaya çıkması, silahların kontrolü ve silahsızlanma görüşmelerini önemli derecede karmaşık hale de getirebilecektir. Viyana'daki Avrupa konvansiyonel kuvvet ve Avrupa'da Güven ve Güven Arttırıcı Önlemler ile silahsızlanma konferansı görüşmeleri ittifak içi danışma ve görüş birliğini oluşturma sürecini kolaylaştırabilecektir.

Politik olarak parçalanmış bir Avrupa'nın diplomatik olarak zayıflayabileceği ileri sürülmektedir. Gittikçe daha fazla çok kutuplu bir dünyada "bir ekonomik dev, fakat politik cüce" olmak, en iyisi olabilecektir. Bağımsız ve egemen ulus devletlerin Avrupası, üstlendikleri konuları ve potansiyeli yaşa-

ma geçirmede başarısız olabilirler. Böylesine zayıf ve parçalı bir Avrupa, süper güçlerin dış müdahale ve yönlendirmelerine maruz kalabilecektir. BDT ile işbirliği ortadan kalkarsa, onun daha güçlü ve saldırgan bir tavrı ortaya çıkabilecektir. Bu nedenle Devletler Avrupası yaklaşımı, Avrupa'yı zayıf ve parçalı bir hale getirecek ve hem dış güvenlik tehlikeye girecek hem de kendi içinde milliyetçiliğin öngörülemez riskleri ortaya çıkabilecektir. Avrupa'nın kolektif güvenlik sistemi modelinde olduğu gibi, bu senaryonun tarihsel örnek ve yapılagelişleri sağlanamayacaktır. Güçler dengesi düzenlemelerinin istikrarsız ve riskli olduğu bilinmektedir. Ne savaş içi yıllardaki Locarno Antlaşmaları ne de Bismark'ın savunmacı çok kutuplu ittifaklar sistemi kıta çapında anlaşmazlıkları engelleyememiştir. Askeri ve stratejik açıdan savunma faaliyetlerine yönelik ittifak yükümlülüklerini sınırlamak mümkün bulunmamaktadır. Bu nedenle Devletler Avrupası'nın işlevsel olarak etkili olamayacağı ileri sürülmektedir.

V. AVRUPA GÜVENLİK SİSTEMİNİN GELECEĞİ VE İLKELERİ

Gelecekte Avrupa'nın güvenlik yapısında ve yapılandırılmasında üç uluslararası kuruluşun önemli bir rol oynayacağı değerlendirilmektedir. Bunlar, AB, NATO ve AGİT'dir. Bu üç kuruluş, bu rollerini Avrupa Konseyi ile işbirliği yaparak yürüteceklerdir. Yeni Avrupa güvenlik yapılanmasında AB, NATO ve AGİT arasındaki görev bölüşümü belirleyici olabilecektir. Şüphesiz bu üç kuruluş, gelecekte güvenlik ihtiyaçlarına göre değişebilecek, fakat bunlar arasındaki ilişkiler yeni Avrupa'nın genel düzen ve yapısını belirleyici olabilecektir. Yeni Avrupa düzeninin bilinçli bir yapısal planının sonucu veya yerel stratejik yönetim şeması olamayacaktır. Yeni Avrupa'nın gelecekteki biçimi, büyük bir oranda kriz, problem ve tehditlere karşı ad hoc ve eylemsel bir dizi tepkilerin sonucunda oluşabilecektir. Diğer bir deyimle, Yeni Avrupa düzeni parçalı ve artan şekilde çeşitli yolları deneyerek gelişmeye yönelebilecektir. Bir çeşit özel piyasa kurumları olabilecek ve bunlar özel sorunları çözmeye en uygun kurumlar olduklarını ispat etmek için rekabet yapabilecek ve çalışabileceklerdir. Bunun en açık örneği AGİT ile Avrupa Konseyi arasındaki rekabet ve AGSP'nin Avrupa güvenliğinin çıkarları için gösterebileceği girişimler olabilecektir.

Avrupa'da yeni güvenlik sisteminin temel denemesi Körfez Krizi ile değil, Balkanlarda ortaya çıkabilecek krizlere karşı kriz önleme sistemlerinin derecede etkili ve efektif olabileceğine ve başarısına bağlı olacaktır. SSCB'nin çöküşü ile ortaya çıkan milliyetçilik ve etnik çatışmalar 21'inci yüzyılda da önemini korumaya devam edecektir. BDT'deki devletlerin pek çoğu Balkanlaştırılmadan çekinmektedirler. Bu güvenlik boşluğunun yeni Avrupa güvenlik

sistemiyle giderilmesi, öncelikli bir süreç olarak önemini korumaktadır. Özellikle politik, ekonomik ve güvenlik ilişkilerini etkileyen bir dizi temel faktörler yeniden değerlendirilmeli ve bir araya getirilmelidir. 21'inci yüzyılda Avrupa'nın politik, ekonomik ve stratejik yapısında ortaya çıkabilecek gelişmelerin önlenmesine yönelik olarak yeni konseptlerin geliştirilmesi zorunluluğu bulunmaktadır. Bu kapsamda 21'inci yüzyılda BDT'nin geleceği Avrupa güvenlik sisteminin en büyük bilinmeyen bir faktörü olma niteliğini taşımaktadır. BDT'nin Avrupa'nın bütünleşmesi dışında tutulması, bu toplulukta kırılganlıkları ve kırılabilirlikleri arttırabilecektir. Hatta bu toplulukta önemli bir istikrarsızlık ve düzensizlik de yaratabilecektir. Bu gelişme, Avrupalıların çıkarları ile de bağdaşamayabilecektir. Batının karşılaştığı en önemli sorun, BDT'yi Batı ile bütünleştirmek ve bu toplulukta bulunan ülkelerin demokratikleşme sürecine önemli katkılar sağlamak olmalıdır. Batı, içinde bulunduğumuz yüzyılda güvenliğin sağlanmasını ve BDT ile ilişkilerinin geliştirilmesini, Avrupa'nın bütünleşmesini zayıflatmayacak şekilde gerçekleştirmek ve geliştirmek zorundadır.

Yeni Avrupa güvenlik sisteminin en önemli ilkelerinden birisi de ortak güvenlik kavramıdır. Her ne kadar karşılıklı veya ortak güvenlik kavramı Batı ve Doğu arasındaki sistemli anlaşmazlık bağlamında gelişmiş ise de, bu kavramın temel mesajı şimdiki Avrupa için geçerlidir. Ortak güvenlik kavramı 21'inci yüzyılda Avrupa güvenlik yapısı için bir dizi önemli görüşe ve varsayımaya dayanmaktadır. Bu varsayımlardan birincisi, bir ulus devlet veya ittifak tarafından bir düşmana karşı tek taraflı bir güvenlik sistemi sağlaması, kendi kendine yenilgiye düşmek anlamındadır. İkincisi ise, Avrupa'nın güvenlik problemi sadece askeri-teknik bir çözüm niteliğinde bulunmamaktadır. Yani, güvenlik sorunu basit bir askeri denkleme indirgenemeyecek; bu sorunun çözümü bir konvansiyonel ve nükleer silahların bir karışımı ile garanti edilemeyecektir. Güvenlik, uluslararası sistemde politik garantilere dayanmaktadır. Üçüncüsü ise, geniş çaplı bir güvenlik kavramına ihtiyaç vardır. Bu da Avrupa'nın güvenliğini etkileyen tüm faktörlerin içermesi ile mümkündür. Bu faktörler askeri, ekonomik, politik, sosyal ve kültürel nitelikte olanlardır. Böylece 21'inci yüzyılda çağdaş Avrupa güvenliği için diğer hayati etkenleri de dikkate alarak geniş ölçüde içerikli ve kapsamlı bir güvenlik kavramının geliştirilmesine zorunluluk bulunmaktadır.

Yeni Avrupa güvenlik sisteminin bir diğer ilkesi, kurumsallaştırılmış karşılıklı bağımlılık ihtiyacıdır. Karşılıklı bağımlılık, dünyanın tümünü içeren sistemin önemli bir özelliğidir. Özellikle 21'inci yüzyılda Avrupa'da dile getirilmektedir. Karmaşık karşılıklı bağımlılık, aynı zamanda 21'inci yüzyılın uluslararası ilişkilerinde önemli bir olgu olarak güncelliğini korumaktadır. Bu kav-

ram, yakın uluslararası işbirliğinin ekonomik ve siyasi temelini oluşturabilecek farklı ülkeler ve uluslararasıdaki yapısal bağları güçlendirebilecektir. Eğer karşılıklı bağımlılık devletlerarasında yakın işbirliğini ve barışçı rekabet sürecini kolaylaştırabildiği ölçüde kurumsallaşabilecektir. AB deneyiminde gösterdiği gibi bu yolla ortakların 21. yüzyıldaki beklentilerine ve tarafların tutumlarına yardımcı olabilecek ve bu şekilde tarafların bir ortak uluslararası rejime destek yönündeki beklentilerine ve tutumlarına yardım etmek mümkün olabilecektir. Kurumsallaştırılmış karşılıklı bağımlılık yoluyla Avrupa'da 21'inci yüzyılda yeni bir işbirlikçi güvenlik rejiminin tesis edilmesi ve tesis edilen bu rejimin sürdürülebilmesi mümkün olabilecektir. Bu da Avrupa'da devletlerarası ilişkilerin giderek askersizleştirilmesine katkıda bulunabilecektir.

Yeni Avrupa güvenlik sisteminin bir diğer ilkesi de, Avrupa güvenliğinin tek ve üniter yapısının reddidir. Üniter yapının diğer kurum ve birliktekileri yok edilebileceği ileri sürülmektedir. AGİT'in bu yüzyılda da Avrupa güvenliğine ilişkin bütünsel bir kurum olduğu kabul edilmektedir. Bu iddia, Almanya'da ve özellikle Batı Avrupa'nın başka ülkelerinde yaygın bir görüştür. Ancak tek güvenlik sistemi tüm Avrupa'yı kucaklar fikri, kesinlikle kısa ve orta dönemde geçerli bir önerme olarak kabul edilmemektedir. Bunun uzun dönemli amaç için akılcı bir yaklaşım olduğu da tartışmalıdır. Herkesi kucaklayan bir güvenlik sistemi, Avrupa'nın mevcut yapıları ve gelecekteki güvenlik gereksinimlerine cevap veremeyeceği değerlendirilmektedir. Ancak bu görüş, AGİT'in yeni Avrupa güvenlik sistemindeki rolünün marjinal ve konu dışı olarak kabul edilebilmesi anlamında yorumlanmamalıdır. Bu görüşün tam aksi olarak AGİT'in 1990 Paris Zirvesi'nde; Avrupa bütünlüğü, diyalogu ve işbirliği konusunda önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Mevcut sorunlar kurumsallaşmış olan AGİT'in kurumsallaşma sürecini daha da ileriye götürmesinden kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda AGİT'in etkili bir zorlama mekanizması açısından yetersiz bulunması önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle AGİT, Avrupa'da tek ve herkesi kucaklayan kolektif güvenlik sistemi için uygun bir uluslararası forum niteliğinde bulunmamaktadır. Avrupa güvenliğinin tek ve üniter yapısının reddi ilkesi, bundan sonra açıklayacağımız üç ilkeye de yön verecektir.

Yeni Avrupa güvenlik sisteminin bir diğer ilkesi, kurumsal hiyerarşi olmadan birbirine bağılı ve üstüste gelen bir sisteme dayalı olma ilkesidir. Avrupa güvenliği için; bir üniter sistem kurmak yerine, daha çoğulcu ve çok tabakalı bir sistem geliştirilmesinin bu yüzyılda öneminin daha çok olduğu değerlendirilmektedir. Bu da ittifak sistemleri, karşılıklı güvenlik garantileri, çok ve iki taraflı savunma antlaşmaları ve çapraz güvenlik rejimleri ağını gerektir-

mektedir. Böyle bir kurumsal bütünlükte; görev ve sorumluluklar farklı organlar ve düzeyler arasında dağıtılmalıdır. Diğer bir deyimle, güvenlik sisteminin tüm düzeylerinde çoğulculuk ve yaygınlık Avrupa'da sağlam bir barış düzenini en geniş şekilde sağlayabilecektir. Bu da gücün bir dizi kurum ve bir grup devlet arasında aşırı merkezileşmesini engelleyebilecektir. Böyle çok katmanlı yapıda, AGİT, Avrupa bütünlüğünün güvenliği için bir diyalog çatısı sağlayabilecektir. Balkanlardaki ulusal ve etnik anlaşmazlıkların çözümü için AGİT, önemli bir uluslararası bir forum niteliğinde bulunmaktadır. NATO, Batı Avrupa'nın kolektif savunmasını sağlayabilir. Diğer yandan AGSP de bağımsız Batı Avrupa güvenlik ve işbirliği için önemli bir forum ortamı yaratabilecektir. Aynı zamanda AB, güvenliğin ekonomik ve sosyal yönleriyle ilgilenebilecektir. Aynı zamanda mevcut sınırları tanıyan ve Avrupa içi güç kullanımını reddeden bir dizi iki taraflı anlaşmalar ile çok yapıtlı güvenlik sisteminin diğer unsurları da temin edilebilecektir. Birbirleriyle kesişen ve üstüste gelen daireler ve yapılar aynı zamanda, kurumsal hiyerarşiye dayanan sisteme kıyasla, 21'inci yüzyıl Avrupasının özel dinamiklerine ve geleneklerine cevap verebileceklerdir.

Yeni Avrupa güvenlik sisteminin bir diğer ilkesi, Avrupa güvenlik sistemi içindeki işlevsel çeşitliliktir. İki kutuplu, Doğu-Batı anlaşmazlığından ileri giderek Avrupa'da çok daha değişik bir güvenlik gündemi ortaya çıkabilecektir. Güvenlik risklerinin ve tehditlerinin gittikçe artışı; farklı ekonomik, politik ve diplomatik veya askeri sorunlara çok farklılaştırılmış bakış açılarını gerektirmektedir. Farklı kurumların ve ortamların varlığı, çok ayrıntılı güvenlik gündeminin esnek ve etkin yolları ile sağlanabilecektir. Örneğin, yasa dışı göçmenlere ve ekonomik dürtülerle hareket eden sığınmacılara ilişkin sorunlar, NATO'dan çok, AB tarafından en iyi şekilde ele alınmaya devam edecektir. Diğer taraftan stratejik sorunlara askeri ittifaklar belki de AGİT aracılığıyla çare bulunabilecektir. Avrupa güvenlik sistemi içinde üst düzeyde bir işlevsel çeşitliliğin, bir yapısal zayıflık olarak görülmesi gerekli değildir; bu çeşitlilik 21'inci yüzyılın Avrupa güvenlik sisteminde önemli derecede bir esneklik ve etkinlik kaynağı olarak işlev görebilecektir. Yeni Avrupa güvenlik sisteminin bir diğer ilkesi, Avrupa'da bölgesel farklılaşma ilkesidir. Avrupa'da Soğuk Savaş döneminde temel güvenlik sorunu, Doğu-Batı anlaşmazlığıdır. Her iki tarafın da önceliği sosyalizm ve kapitalizm arasında sistemli bir dönüşmanlığa bağlı bulunmakta idi. Bu da Avrupa'da işbirliği ve karşılıklı güven geleneksel kalıplar ile önlenebiliyordu. Bu eski anlaşmazlıklar, fakat yine de zaman zaman kendini gösterebilmektedir. Avrupa'da bu dönemde, geleneksel işbirliği ve zıtlama örnekleri tekrar ortaya çıkabilmektedir. Avrupa'da yeni güvenlik sisteminin kilit özelliklerinden birisi de, bölgeler ve alt bölgeler arasın-

da birbirini etkilemenin daha üst derecede ortaya çıkabilecek olmasıdır. Farklı bölgesel güvenlik rejimleri Avrupa'da ortaya çıkmaya başlamıştır.

Yeni Avrupa güvenlik sisteminin bir diğer ilkesi, Avrupa güvenlik sisteminde askeri yapıların önceliğinin olmaması ilkesidir. Soğuk Savaş döneminde iki askeri ittifak, NATO ve Varşova Paktı, Avrupa güvenlik sisteminin hayati bir unsuru olarak işlev görmekte idi. Batıda AB, genişleme politikasına uygun olarak işlevini yürütmektedir. Çünkü Atlantik İttifakının sağladığı stratejik himayeden yararlanabilmektedir. Aynı şekilde sosyalist toplumun kurumsal temeli, dağılan Comecon değil, dağılan Varşova Paktıdır. Soğuk Savaşın ortadan kalkmasıyla, NATO gibi askeri ittifakın görece öneminin AB gibi kurumlara kıyasla azalabileceği ileri sürülmüş, ancak önemi daha da artmıştır. NATO gibi askeri yapılar ve AGSP, Avrupa güvenliğinin bütünsel sistemi içinde daha önemli bir rol oynayabilecektir. Fakat bunlar artık geçmişte olduğu gibi, merkezi bir konumda ve rolde olamayacaklardır. Askeri yapılar bundan böyle Avrupa güvenliğinin kurumsal temeli olarak görülemeyecek, fakat bir ögesi olmaya devam edeceklerdir. Bu da Avrupa'da derinleşen karşılıklı bağımlılıklarda askeri gücün azalan yararını gösterebilmektedir. Bu yaklaşımın, güvenliğin silahlardan farklı bir sorun olduğunu gösterebilmektedir.

Yine Avrupa güvenlik sisteminin bir diğer ilkesi, askeri gücün yeniden yapılandırılması ve bu kapsamda karşılıklı savunma üstünlüğünün yaratılmasıdır. Her ne kadar askeri yapılar artık Avrupa'da güvenlik sisteminin başlıca ögesini oluşturamıyorsa da, askeri güçlerin kendilerini genel güvenlik denkleminin tamamlayıcı bir faktörü olarak kalmaktadırlar. Konvansiyonel kuvvetlerin yoğunlaşması, AKK Antlaşması ve tek taraflı indirimler sonucunda önemli derecede azalabilmiştir. Fakat kıtada istikrarlı bir denge sağlanabilecekse, diğer silahlı güçlerin savunma amaçlı olarak yeniden yapılandırılmaları önem taşımaktadır. Burada amaç, karşılıklı savunmanın üstünlüğünün sağlanmasına yöneliktir. Bu üstünlüğün sağlanması, tüm askeri güçlerin veya ittifakların Avrupa'da yapısal olarak stratejik düzeyde büyük çaplı saldırı hareketlerine ilişkin yeteneklerinin olmaması demektir. Geniş çapta silahların kontrolü, silahsızlanma ve bilgilendirme sistemi sürekli ve sürdürülebilir bir barış düzeni için sağlam bir temel oluşturabilecektir ve aynı zamanda oluşturmalıdır.

Yeni Avrupa güvenlik sisteminin bir diğer ilkesi ise, Avrupa'da nükleer caydırma işlevidir. Asgari nükleer caydırma, savaşmak yerine, savaşa engel olmaya esas alması nedeniyle, stratejik belirsizlik döneminde istikrarın sağlanmasının güçlü bir unsuru olabilecektir. Avrupa'nın, Soğuk Savaş sonrasında karşılaştığı güvenlik problemlerine şüphesiz nükleer silahlar bir çözüm sağ-

layamayacaktır. Özellikle milliyetçiliğin komünizm sonrası toplumlarda yükselmesinin yarattığı sorunlara veya kıtanın doğu ve güneyindeki ekonomik ve sosyal problemlere bir çözüm sağlayamayacaktır.

Yeni Avrupa güvenlik sisteminin son ilkesi, Avrupa'nın bütünleşmesidir. Uzun vadede Avrupa'da sürekli barış ve düzeni sağlamak için en iyi yol, Avrupa'nın bütünleşmesi sürecini yaygınlaştırmak ve derinleştirmektir. Batı Avrupa'da bütünleşme, bir güvenlik toplumunun geliştirilmesiyle kolaylaştırılmıştır. Burada askeri faktörler, artık bölgelerdeki devletten devlete ilişkilerde önemli bir rol oynayamayacaktır. Avrupa güvenliği, her bir devlet karşılıklı olarak kurumlarla birleşirse genişleyebilecektir. Burada ulusal egemenlik herkesin ortak çıkar havuzunda birleştiği bir ortam olabilecektir. Batı Avrupa'nın yeni bir güvenlik sistemi araması nedeniyle, özellikle önemlidir. Savunma politikasının yeniden millileştirilmesi, bir Avrupa barış düzeninin kurulmasını engelleyebilecektir. Avrupa'da savunma politikasının yeniden millileştirilmesi, bölgedeki askeri ve politik gerilimi şiddetlendirmese, yeni bölgesel veya Pan-Avrupa güvenlik yapısı acil bir gereksinim olarak önemini koruyabilecektir.

VI. YENİ GÜVENLİK YAKLAŞIMLARI

Avrupa'nın bütününde güvenlik ve istikrarının Kuzey Atlantik Bölgesi'ndeki güvenlik ve istikrarının gelişiminden ve devamından ayrı tutmak mümkün değildir. Bu nedenle, Atlantik ötesi bağın tüm Avrupa için yeri doldurulamayacak bir güvenlik ve istikrar yükümlülüğünü taşıdığı görülmektedir. AB ülkeleriyle BDT ülkelerinin bütünleşmiş ve hür bir Avrupa için kaynaşmaları, kapitalizmin siyasal felsefesi olan liberalizm, demokrasi, insan hakları, azınlık hakları ve halkların kendi kaderlerini tayin etme haklarını yaşama geçirebildikleri ölçüde mümkün olacaktır. Kıta çapında demokratik toplumların sağlamaştırılması, korunması ve herhangi bir şekilde zorlama ve sindirme hareketinden yoksun kalmaları Helsinki Nihai Senedi ve Paris Şartı'ndaki yükümlülükler uyarınca AGİT devletleri için olduğu kadar NATO ve AGSP'yi doğrudan ve somut olarak ilgilendiren bir ilgi konusudur.

Bu nedenle Avrupa'da barışın korunabilmesi ve barışın sürekliliğinin sağlanabilmesi için BM ve AGİT gibi barışı koruma amaçlı olarak teşkil edilen, fakat halen yaptırım gücü istenilen düzeyde bulunmayan uluslararası kuruluşların günümüz koşullarında görevlerini daha etkin olarak yapabilecek bir şekilde geliştirilmesi ve bu meyanda NATO'nun çeşitli imkan ve yeteneklerinden planlı bir şekilde yararlandırılması uygun olacaktır. 23-24 Nisan 1999 NATO Washington Zirvesi'nde kararlaştırıldığı üzere, AGSK'nın NATO yeni stratejik konsepti kapsamında, Avrupa ayağını güçlendirebilecek bir şekilde

yeniden etkin ve efektif bir şekilde Avrupa güvenliğinde önemli bir konum elde etmesi gerekmektedir. Bu şekilde Avrupalılar kendi güvenlik ve savunmaları için daha büyük sorumluluklar üstlenebileceklerdir. Aynı zamanda 7-9 Aralık 2000 tarihleri arasında AB Nice Zirvesi'nde alınan karar gereğince AGSP'nin 2003 yılından itibaren Petersberg Görevlerini AB Antlaşmasında öngörüldüğü şekilde yerine getirebilecek bir yapılanma ve kurumsallaşma sürecine girmesi Avrupa güvenliği için önemli bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Kuzey Atlantik Bölgesinde önleyici diplomasinin, çatışmayı önlemenin, işbirliğine dayalı güvenliğin, demokrasi ve insan haklarının geliştirilmesinin bir aracı olarak AGİT'in güçlendirilmesi ve mevcut kurumsal sistemine ilave olarak yeni yeteneklerin kazandırılması önem arz etmektedir. Özellikle AGİT'in erken uyarı, çatışmayı önleme ve kriz yönetimi alanlarında işlevsel yeteneklerinin artırılması, Avrupa güvenliğini tehdit eden eylemlere karşı önemli bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. Güvenlik sisteminde genişleme sürecinin bölünmemiş bir Avrupa'nın devamlılığını sağladığı sürece çok yararlı olabileceği değerlendirilmektedir. Özellikle uluslararası kuruluşların genişlemeleri, bu kuruluşların etkinliğini arttırması oranında kabul görebilecektir. Genişleme, Avrupa'daki uluslararası kuruluşların temel ortak işlevlerini olduğu kadar, barışı koruma ve diğer yeni görevleri icra etme niteliğinde geliştirilmelidir. Bu kapsamda NATO ve AB'nin genişleme sürecinde bölünmemiş bir Avrupa'nın yaratılması olgusuna önem vermenin gerekliliği açık olarak ortaya çıkmış bulunmaktadır. Bu şekilde AB ülkeleriyle BDT üyesi ülkelerin bütünleşmiş ve hür bir Avrupa için kaynaşmaları mümkün olabilecek ve böylelikle güvenlik ve istikrara katkı sağlanabilecektir.

Rusya Federasyonu'nda sağlam demokratik kurumların geliştirilmesi ve bu konuda gereken çerçevenin oluşturulması, Avrupa güvenliği ve istikrarı için önemli bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. Özellikle demokrasi, pazar ekonomisi, reformcu bir dış politikaya yaklaşımının geliştirilmesi dikkate değer konular arasında bulunmaktadır. Bu nedenle Rusya Federasyonu'ndaki bu gelişmelere destek verilmesi, Avrupa güvenlik ve istikrarının sürekliliği için bir zorunluluk arz etmektedir.

SONUÇ

AB'nin amacı, kriz yönetimi, insani yardım ve barışı destekleme hareketlerinde kendi kendine karar verebilen ve yeterli bir askeri güç ile desteklenen bir güvenlik ve savunma kimliğine kavuşmak ve ortak savunma politikası oluşturmaktır. Avrupa savunma sanayiinin gelişmesine yönelik olan bu yaklaşımın aynı zamanda ekonomik nedenlere dayandığı değerlendirilmektedir. Kriz yönetimi ve barışı destekleme hareketinde sorumluluğun AB tarafından yüklenilmesi NATO'nun sadece nükleer caydırıcılık ve 5. madde görevleri için öngörülen bir organizasyona dönüşmesinin önünü açabilecektir.

Türkiye AB'ye tam üye olana kadar AGSP kapsamında oluşturulacak yeni güvenlik sistemi içerisinde ulusal güvenlik çıkarlarının AB tarafından sürekli bir biçimde dikkate alınacağını garanti eden somut bir mekanizma içerisinde yer almak istemektedir. Bu nedenle Türkiye'nin, NATO üyeliğinden ve kilit jeopolitik konumundan yararlanmak suretiyle, AB'nin bu boyutunda görüşlerini yansıtabileceği bir mekanizmaya sahip olmaya çalışması önem taşımaktadır. 21'inci yüzyılda barışı kurma ve kriz yönetimi alanlarında bir yetenek kazanmayı arzulayan AB'nin kolektif güvenlik girişimini ortak savunma alanına da yaygınlaştırabileceği değerlendirilmektedir. Türkiye'nin AB'ye tam üye olacağı tarihe kadar geçecek sürede bu alanda AB ile ciddi etkin bir iletişim içinde bulunması gerekmektedir. Avrupa güvenliğinin geneli ve ayrıca Türkiye'nin ulusal çıkarları için bu yönde yaklaşım zorunlu görülmektedir.

Türkiye, Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar olan dönemde Büyük Atatürk'ün "çağdaş uygarlık düzeyine erişme" hedefi çerçevesinde sürekli olarak Batı'ya yönelik bir politika izlemiştir. Bu politikanın gereği olarak güvenlik alanı içinde de aynı yönelimi göstermiş ve Türkiye; NATO, AGİT ve Avrupa Konseyi gibi Avrupa güvenliğini doğrudan ilgilendiren uluslararası güvenlik kuruluşları içinde üye sıfatıyla önemli roller üstlenmiştir ve üstlenmeye devam etmektedir. 21'inci yüzyılda Türkiye'nin yüksek ideali ana çağdaşlaşma hedeflerinin belirlenmesi ve bu hedeflere ulaşılması olmalıdır. Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğinin gerçekleştirilmesi, bu ana çağdaşlaşma hedeflerinin başında gelmektedir. AB'ye tam üyelik Türkiye'nin stratejik vizyonunun ayrılmaz bir parçasıdır. Bu hedef, Büyük Atatürk'ün çağdaş uygarlık düzeyine erişme hedefi ile uyum göstermektedir.

Uluslararası ekonomik açıdan gelişmeler değerlendirildiğinde, AB'nin Avrupa'nın başlıca siyasi ve hatta askeri bir aktör olarak ön plana çıkması kaçınılmaz görülmektedir. Bu kapsamda Avrupa'nın artık giderek AB demek olduğu gün ışığına çıkmaktadır. Bu nedenle Türkiye, kısa vadeli güvenlik çıkarlarında bir boşluk doğmaması için AB ile AGSP bağlamında bazı somut mekanizmalar geliştirmeli, ancak esas hedef olarak AB'ye tam üyelik yolunda 3 Ekim 2005 tarihinde başlayan müzakerelere öncelik ve ağırlık vermelidir. Türkiye'nin AB'ye tam üye olması, sonuçları itibariyle Türkiye'nin NATO'dan sonra AGSP'ye de katılımını ve bu suretle Avrupa güvenliğinin bütünleştirilmesini sağlayabilecektir.

AGSP içinde Türkiye'nin yerinin tam ve açık bir şekilde belirlenmesi, Avrupa güvenliği açısından çok önem taşımaktadır. Avrupa'nın yeni güvenlik yapılanması oluşurken, birinci amacın BAB'taki Türkiye'nin müktesebatının korunmasının gerekliliği üzerinde durulmalıdır. Bu sağlanabildikten sonra Avrupa'nın 21'inci yüzyıl güvenlik sistemi içinde söz sahibi olabilmek için bu müktesebatın daha da ileriye götürülmesi için girişimlerin yoğunlaştırılması yararlı olacaktır değerlendirilmektedir.

21'inci yüzyılda değişen güvenlik yaklaşımları çerçevesinde; Avrupa güvenliği yapılanmasında Türkiye'nin kazandığı hakları kaybetmemesi önemlidir. Özellikle; NATO'nun destekleyeceği bir AB hareketında, Türkiye'yi karar mekanizmasına en başından itibaren katılmalı, otonom bir AB hareketında ise, Türkiye harekate katılma niyetini bildirdikten sonra karar mekanizmalarında yer alabilmelidir.

Günümüzde Avrupa güvenliğinin yeniden yapılandırılmasına ilişkin olarak ABD, NATO'nun yeni tehditlere uygun olarak dönüşümünü benimsemekte, diğer yandan da AB'nin AGSP oluşumunu Avrupa'nın güvenliği için desteklemektedir. Bu kapsamda ABD, AB ile NATO arasında sürekli bir işbirliğinin yaşama geçirilmesi konusundaki görüşünü ortaya koymaktadır. 21'inci yüzyılda Avrupa güvenliği yapısının oluşturulmasında BDT'nin konumu da dikkatle izlenmelidir. Özellikle BDT'nin geleceği hakkında önemli belirsizlikler söz konusudur. Bu kapsamda AB ve NATO, bu güvenlik yapılanmaları esnasında BDT ile ilgili gelişmeleri dikkatle ve özenle incelemelidir.

Türkiye, AB'nin Avrupa güvenliği yapısının önemli bir kurumu olacak olan AGSP'de etkin bir rol alabilmesi için AB ile olan ilişkilerini geliştirmeli ve bu ilişkilerinde özellikle güven artırıcı politikalara ağırlık vermelidir. Bu kapsamda Türkiye, Avrupa-Atlantik kurumları içindeki yeri açısından AB ile güvene dayanan bir ilişki geliştirmelidir.

21'inci yüzyıl, "küresel güvenlik" kavramının yaygın olarak kullanılacağı bilinmektedir. Bu kavram, aynı zamanda uluslararası güvenlikle ilgili kuruluşların benimsemesi ve uygulaması gereken bir yaklaşımın en belirgin göstergesidir. 21'inci yüzyılda Avrupa güvenliğini küresel güvenlikten ayırmak mümkün değildir. Aynı zamanda küresel güvenlik bir anlamda Avrupa'dan kaynaklanan güvenlikle ilgili sıkıntıları giderme amacını da taşımaktadır. Avrupa güvenliğini ise, Türkiye'nin güvenliğinden ayırmak hiç mümkün değildir. 21'inci yüzyılda küresel tehditleri değerlendirdiğimizde, müşterek güvenliğimize yönelik potansiyel, etnik ve politik ihtilafların devam ettiği görülmektedir. Özellikle NATO'nun kriz bölgesi olarak adlandırdığı 16 bölgesel sorunun 13'ü Türkiye'yi doğrudan ilgilendirdiği dikkate alınır, bölgemizdeki barış ve istikrara ne derecede ihtiyaç bulunduğu açık olarak görülmektedir. Bu kapsamda, Türkiye'nin güvenlik yaklaşımını AGSP'den ayrı olarak düşünmek mümkün değildir. Güvenlik bir bütün olarak tesis edilmeli ve yaratılmalıdır. Türkiye'nin 21'inci yüzyıl Avrupa güvenlik sisteminde etkin ve verimli bir konumda yer alması, aynı zamanda 21'inci yüzyıl Avrupa güvenlik kurumlarının geleceği içinde önemli bir garanti oluşturabilecek ve Avrupa güvenliği-ne önemli ölçüde katkılar ve destekler sağlayabilecektir.

21'inci yüzyılda Türkiye'nin güvenliği ile Avrupa güvenliği bir bütünlük oluşturmalıdır. Ortak bir güvenlik yapılanması içerisinde bulunmak, aynı zamanda küresel güvenliğin sağlanmasına ve sonsuza kadar devam etmesine imkan sağlayabilecektir.

KAYNAKÇA

ÇAYHAN, B. Esra, “Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası ve Türkiye”, **Akdeniz Üniversitesi İİBF Dergisi**, (3), 2000.

GOLDGEIER, James M., **Not Whether But When: The U.S. Decision to Enlarge NATO**, Washington DC, The Brookings Institution Press., 1999.

HAINÉ, Jean-Yves, “Berlin Plus”, <http://www.iss-eu.org/esdp/03-jyhb%2B.pdf> 26 Ağustos 2005.

HARP AKADEMİLERİ, **Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği, Avrupa Birliği ve NATO ilişkilerinin geleceği, Türkiye’ye etkileri**, İstanbul, Harp Akademileri Yayınları, 2001.

HEISBOURG, François, **European Defence: Making it Work**, Paris, WEU Institute for Security Studies, 2000.

HOWORTH, Jolyon, **European Integration and Defence: The Ultimate Challenge**, Paris, WEU Institute for Security Studies (Chaillot Paper No.43), 2000.

HUNTER, Robert E., “NATO in the 21st Century: A Strategic Vision”, **Parameters**, US Army War College, Summer 1998. <http://carlisle-www.army.mil/usawc/Parameters/98summer/hunter.htm> 05 Ekim 2005.

KARAOŞMANOĞLU, Ali, “AB ve NATO üyesi ülkelerin ulusal güvenlik stratejileri”, **Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği, Avrupa Birliği ve NATO ilişkilerinin geleceği, Türkiye’ye etkileri**, İstanbul, Harp Akademileri Yayını, 2001.

NATO, **NATO El Kitabı**, Brüksel, NATO Basın ve Enformasyon Bürosu Yayınları, 1998.

OKMAN, Cengiz, “AGSK Yapısında Karar Alma Süreci ve Diğer Uluslararası Örgütlerle İlişkiler”, **Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği, Avrupa Birliği ve NATO ilişkilerinin geleceği, Türkiye’ye etkileri**, İstanbul, Harp Akademileri Yayınları, 2001.

SANDIKLI, Atilla, “Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği, NATO ve Türkiye”, **Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği, Avrupa Birliği ve NATO**

İlişkilerinin Geleceği, Türkiye’ye Etkileri, İstanbul, Harp Akademileri Yayınları, 2001.

TURGUT, Reşat, “Yeni Güvenlik Anlayışı Kapsamında TSK’nın Yeniden Yapılanması ve Modernizasyonu”, **Dünya’da Yeni Güvenlik Anlayışları, Türkiye’nin Durumu ve İhtiyaçları (13-14 Mart 2005)**, İstanbul, Harp Akademileri Basımevi, 2003.

—————, “AGSK’daki Gelişmeler”, **Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği, Avrupa Birliği ve NATO İlişkilerinin Geleceği, Türkiye’ye Etkileri**, İstanbul, Harp Akademileri Yayınları, 2001.

WAEVER, Ole, “Insecurity, Security and Asecurity in the West European Non-War Community”, in Emanuel Adler and Michael Barnett, eds., **Security Communities**, Cambridge, Cambridge University Pres.

WEIDENFELD, Werner, “Europe-Just a Zone of Stability”, **International Politic-Transatlantic Edition**, vol. 1, no.4 (Winter 2000).

YACOUBIAN, Mona, **Promoting Middle East Democracy: European Initiatives**, Washington DC, UCIP Special Report 127, October 2004.

YILDIZ, Yavuz Gökalp, “Yeni Güvenlik Anlayışı ve Arayışları, Türkiye’nin Ulusal Güvenlik Stratejisi”, **Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği, Avrupa Birliği ve NATO İlişkilerinin Geleceği, Türkiye’ye Etkileri**, İstanbul, Harp Akademileri Yayınları, 2001.

Diğer Kaynaklar:

Radikal, 3 Aralık 2001

http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00400-r1.%20ann.en0.htm, 31 Ağustos 2005.

<http://www.nato.int/docu/comm/49-95/c900706a.htm> 21 Ağustos 2005.

<http://www.nato.int/docu/comm/49-95/c911108a.htm> 19 Ağustos 2005.

<http://www.nato.int/docu/pr/1999/p99-065e.htm> 18 Ağustos 2005.

<http://www.hrf.tu.nato.int/history/history7.htm>, 15 Ağustos 2005.

<http://www.nato.int/issues/nato-eu/chronology.html> 15 Temmuz 2005.

<http://www.army.mil/USA WC/parameters/98 summer/hunter.htm>. 14 Ağustos 2005.

İki kutuplu sistem ve bu sistemin 1990'dan sonra çözülmesi ile ilgili uluslararası gelişmeler ABD'yi 21'inci yüzyılda etkin bir güç konumuna getirmiştir. Soğuk Savaşın sona ermesi NATO'nun yeni kuvvet yapısında önemli ölçüde indirimler yapmasına ve bu kuvvetlerin hazırlık ve konuşlandırma durumlarında önemli değişiklikler yapmasına olanak vermiştir. Ayrıca, İttifak için yeni ve alan dışı görevler getirilmiştir.

Günümüzde güvenlik konsepti yeniden ele alınmaya başlanmıştır. Ülke topraklarının savunulması ve ülkenin bekasının sağlanmasına yönelik askeri faaliyetlerin kapsamı genişletilmiştir. Bu kapsamda; mevcut askeri boyutun yanı sıra siyasi, ekonomik, sosyal ve teknolojik boyutlar önem kazanmıştır. Gelecekteki yeni güvenlik ortamı ülkelerin küresel terörizm ile mücadele etme, demokratikleşme ve ekonomik kalkınmalarını gerçekleştirmelerine bağlı olacaktır. Ülkeler bunları gerçekleştirdiği oranda dünyadaki barışın sürekliliği sağlanabilecektir.

Elinizdeki bu kitap, uluslararası sistemde yeni güvenlik yapılanmasının nasıl değiştiğini NATO ve Avrupa Birliği örnekleri ile ele almakta ve yeni güvenlik yapılanmasını belirleyen faktörleri detaylı olarak incelemektedir.

www.selsus.com

Bilgiye ve Sanata Dost

